

Eiropas
Komisija

Kas ir Eurydice

Eurydice tīkla uzdevums ir izprast un izskaidrot kā organizētas un darbojas dažādās izglītības sistēmas Eiropā. Tīkls nodrošina valstu izglītības sistēmu aprakstus, īpašiem tematiem veltītus salīdzinošus ziņojumus, rādītājus un statistikas datus. Visas tīkla publikācijas ir pieejamas bez maksas Eurydice mājaslapā vai arī drukātā veidā pēc pieprasījuma. Eurydice tīkla mērķi ir veicināt izpratni, sadarbību, uzticamību un mobilitāti gan Eiropas, gan starptautiskā līmenī. Tīklu veido Eiropas valstu nacionālās nodaļas, kuru darbu koordinē ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra. Vairāk informācijas par Eurydice meklējiet

<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Pilns ziņojuma teksts

Skolu finansēšana Eiropā: publiskā finansējuma mehānismi, metodes un kritēriji (*Financing Schools in Europe: Mechanisms, Methods and Criteria in Public Funding*) angļu valodā pieejams Eurydice mājaslapā

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_reports_en.php

Ziņojuma drukātas kopijas

pieprasāmas:

eacea-eurydice@ec.europa.eu

Kontakti

Wim Vansteenkiste,

Komunikācija un publikācijas:

+32 2 299 50 58

Eurydice ziņojuma galveno faktu buklets

Skolu finansēšana Eiropā: publiskā finansējuma mehānismi, metodes un kritēriji

Daudzus gadus Eiropas Komisija ir aicinājusi ES dalībvalstis ja ne palielināt, tad vismaz nesamazināt ilgtermiņa ieguldījumus izglītībā. Turklāt, politiskajā dienaskārtībā aktuāls jautājums ir bijis efektīva un taisnīga resursu sadale. Pašreizējos ekonomiskajos apstākļos šie uzdevumi šķiet aktuālāki kā jebkad. Šis ziņojums sniedz kontekstu diskusijai par otro uzdevumu, t.i., efektīvu un taisnīgu resursu sadali. Tas apskata finansēšanas mehānismu arhitektūru, kā arī kritērijus un metodes, ko valstis izmanto, nosakot līdzekļu piešķiruma apjomu sākumskolām un vispārējās vidējās izglītības pirmajam un otrajam posmam. Ziņojumā apskatīta situācija 27 no 28 ES dalībvalstīm, kā arī Islandē, Lihtenšteinā, Norvēģijā un Turcijā.

Atkarībā no finansēšanas mērķa, līdzekļu pārskaitīšanā ir iesaistīti dažādi administratīvie līmeņi

Sniegt visaptverošu pārskatu par finanšu plūsmām un tajās iesaistīto dažādo publisko pilnvaroto institūciju lomu ir sarežģīts uzdevums, ko daļēji nosaka katrai valstij raksturīgās administratīvās un politiskās struktūras iezīmes un veids kā atbildība par finansēšanu kopumā ir sadalīta starp institūcijām. Šajā ziņojumā pilnvarotās institūcijas tiek aplūkotas vairākos līmeņos: centrālajā (bieži vien valsts), reģionālajā un vietējā (t.i., starpposma) un skolas līmenī.

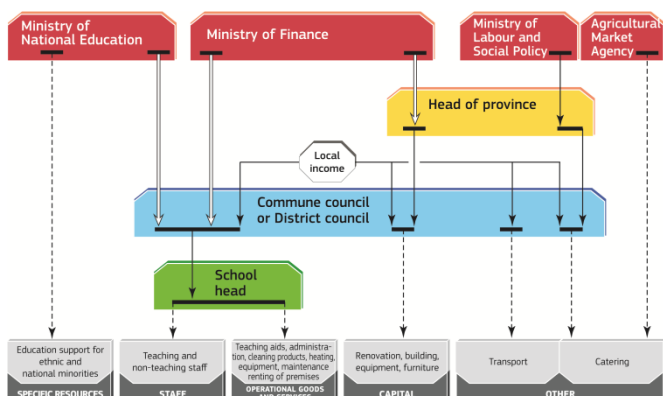
Izglītība un
apmācība

Parasti, finanšu pārskaitījumos ir iesaistīts vairāk kā viens administratīvais līmenis un tas ir atkarīgs no finansēšanas mērķa (skolas personāls, ekspluatācijas izdevumi un pakalpojumi, un kapitālieguldījumi). Izdevumi par personālu (sevišķi, pedagoģisko personālu) veido lielāko daļu no izdevumiem publiskajās skolās. Vairāk kā trešdaļā valstu, centrālās/vadošās ministrijas pārskaita skolotāju algu finansējumu tieši skolām (Īrija, Spānija, Horvātija, Kipra, Nīderlande, Portugāle un Slovēnija), vai arī izmaksā skolotājiem algas (Beļģija, Vācija, Itālija, Ungārija, Malta un Lihtenšteina). Pretēji

tam, starpniekinstitūcijas (dažkārt vairāk kā tikai viena) ir lielākoties iesaistītas finansējuma pārskaitījumā tehniskajam un citam skolu personālam. Lielākajā daļā valstu līdzekļu transfertā par ekspluatācijas izdevumiem un kapitālizdevumiem ir iesaistītas divu vai triju līmeņu pilnvarotās institūcijas. Taču, starp valstīm var būt ļoti lielas atšķirības. To labi raksturo zemāk publicētās valstu diagrammas ar Polijas un Zviedrijas piemēriem. Visā ceļā līdz pat skolai Polijā skolu finansēšanā ir iesaistītas vairāk dažādas institūcijas un budžeti, nekā tas ir Zviedrijā.

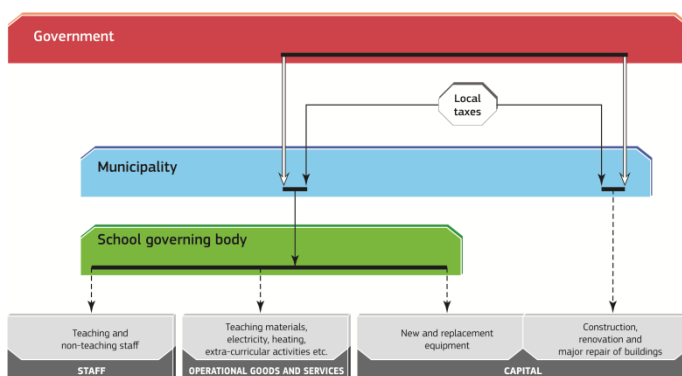
Finanšu plūsma publiskajām skolām

(sākumskolas un vispārējās vidējās izglītības skolas) – Polija

Finanšu plūsma publiskajām skolām

(sākumskolas un vispārējās vidējās izglītības skolas) – Zviedrija

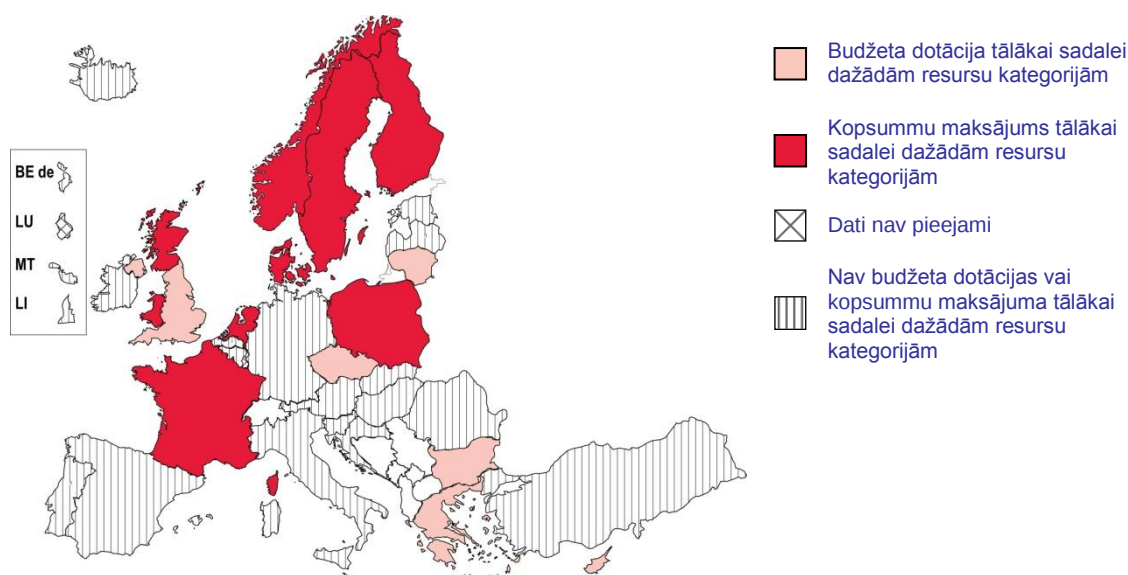
Avots: Eurydice.

Pašvaldību vai reģionālās pilnvarotās institūcijas pieņem politiskus lēmumus par finansējuma sadali

Dažkārt pilnvarotās pašvaldību vai reģionālās institūcijas (starpniekinstitūcijas) ir atbildīgas par politiskiem lēmumiem finansējuma sadalē. Finanšu plūsma no centrālā pārvaldes līmeņa līdz starpniekinstitūcijai var nonākt kopsummu maksājuma (*lump sum*) veidā. Tādā gadījumā starpniekinstitūcijas saņem līdzekļus dažādiem publiskiem pakalpojumiem, piem., veselībai, izglītībai, atpūtai un sportam, un attiecīgi sadala finansējumu. Ņemot vērā kopsummu maksājuma segtās publiskā pakalpojuma jomas, summa, ko starpniekinstitūcijas iezīmē izglītībai, var ievērojami atšķirties atkarībā no politiskajām prioritātēm un sociāli-ekonomiskajiem un demogrāfiskajiem faktoriem konkrētajā reģionā vai

pašvaldībā. Tās var arī saņemt budžeta dotāciju izglītībai no centrālajām pilnvarotajām institūcijām, kas ir līdzekļi, lai segtu vismaz divas vai trīs izdevumu kategorijas izglītībā (piem., ekspluatācijas izdevumi un ne-pedagoģiskais personāls) un tās var patstāvīgi lemt par summām, kas sadalāmas starp dažādajām izmaksu kategorijām. Tādējādi, vai izglītībai iezīmētie līdzekļi tiek iztērēti tik atšķirīgām vajadzībām kā mācību grāmatas vai algas jaunam administratīvajam personālam, ir starpniekinstitūciju ziņā. Lai arī šis nav ziņojuma galvenais temats, ir svarīgi arī uzsvērt, ka pašvaldību vai reģionālās pilnvarotās institūcijas var sniegt ieguldījumu skolu finansēšanā no saviem ieņēmumiem (nodokļiem).

Valstis, kurās pilnvarotās pašvaldību vai reģionālās institūcijas saņem kopsummu maksājumu vai budžeta dotāciju un piešķir to dažādām resursu kategorijām (personāls, ekspluatācijas un kapitālie izdevumi)

Avots: Eurydice.

Centrālās pilnvarotās institūcijas nosaka līdzekļu apjomu pedagoģiskajam personālam un ekspluatācijas izdevumiem un pakalpojumiem, izmantojot finansēšanas formulu

Līdzekļu sadale atbilstoši skolu vajadzībām un taisnīgā un efektīvā veidā ir viens no izaicinājumiem, ar kuriem sastopas izglītības pilnvarotās institūcijas. Centrālās par izglītību atbildīgās institūcijas izmanto dažādas metodes, lai noteiktu skolām piešķiramo līdzekļu apjomu. Nereti, lai noteiktu precīzu līdzekļu apjomu, kas jāsaņem skolām, iepriekšdefinētam kritērijam tiek piemērots vispārējs princips (finansējuma formula). Līdzekļu apjomu pedagoģiskajam personālam un ekspluatācijas izdevumiem (vai to izmaksu segšanai) parasti nosaka ar formulas palīdzību. Un pretēji, lielākajā daļā valstu

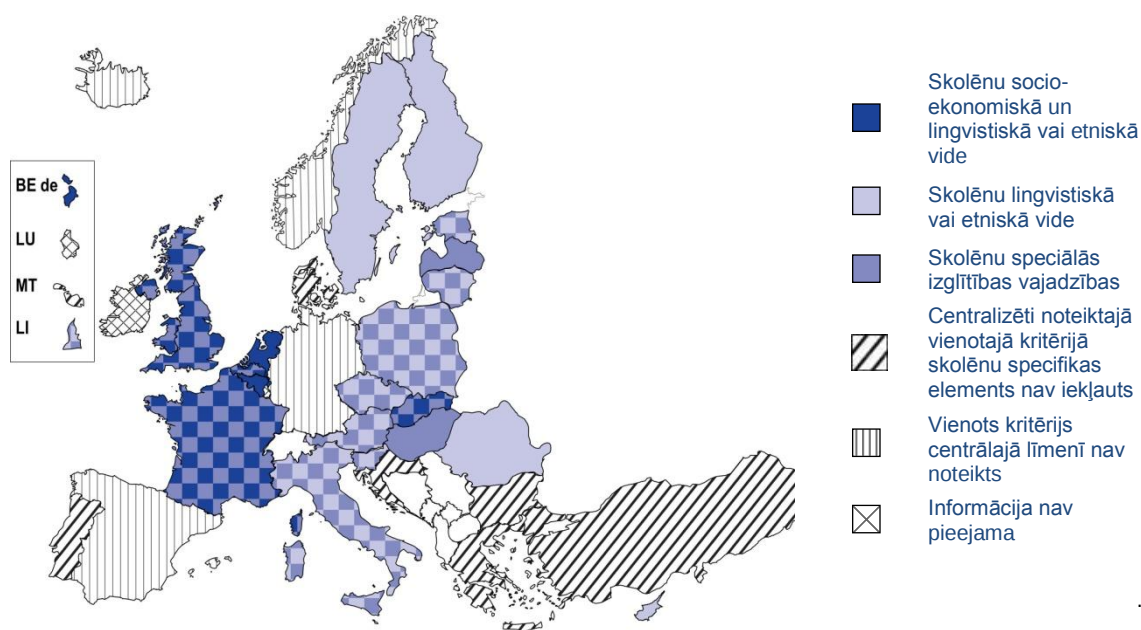
centrālās pilnvarotās institūcijas nosaka līdzekļu daudzumu kapitālajiem izdevumiem (vai to izmaksu segšanai) pamatojoties uz vajadzību aprēķiniem vai saskaņā ar budžeta veidošanas procesiem. Iemesls šādai pieejai sakņojas apstākļi, ka finansējums, kas nepieciešams šiem pakalpojumiem, atšķiras atkarībā no konkrētās skolas situācijas, piem., skola, kurai ārkārtīgi nepieciešams remonts/jauna skola. Turklāt, kā rādīja nesenā finanšu krīze, skolām pieejamie līdzekļi šādām aktivitātēm ir atkarīgi arī no izmaiņām ekonomiskajā situācijā laika gaitā.

Nosakot finansējuma apjomu personālam, apmēram divas trešdaļas valstu ņem vērā atšķirības starp skolām vai reģioniem

Ziņojums atklāj, ka visās valstīs centrālās pilnvarotās institūcijas izmanto izmērāmu kritēriju kopumu, lai noteiktu līdzekļu daudzumu, kas piešķirami skolām vai starpniekinstitūcijām personāla izdevumu kategorijai. Apmēram pusē izglītības sistēmu, kurās par skolu personāla finansējumu lemj arī starpniekinstitūcijas, tiek izmantots vienots kritēriju kopums, ko noteikušas centrālās pilnvarotās institūcijas. Lai noteiktu līdzekļu daudzumu, ko saņems skolas, visās šajās valstīs tiek ņemts vērā skolēnu vai personāla skaits skolā. Vairumā gadījumu, tomēr, tiek ņemti vērā konkrētās skolas vai skolēnu apstākļi, veicot finansēšanu diferencēti. Kopumā,

var teikt, ka lielākā daļa valstu ņem vērā kritērijus, kas palīdz mazināt būtiskas atšķirības starp skolām vai reģioniem, lai nodrošinātu izglītības iespēju vienlīdzību visiem skolēniem. Piemēram, kā redzams pievienotajā kartē, daudzas valstis ņem vērā lingvistisko vai etnisko vidi, no kuras nāk skolēni. Līdztekus centralizēti noteiktā un vienotā kritērijā balstītam līdzekļu piešķirumam, skolas var pretendēt uz speciālu finansējumu, kas nepieciešams skolēnu papildus vajadzībām. Jāpiebilst, ka dažās izglītības sistēmās starpniekinstitūcijām ir tiesības izvēlēties piemērojamus kritērijus, bet ziņojumā šī valstu grupa detalizētāk nav apskatīta.

Skolēnu specifika, kas tiek ņemta vērā, nosakot līdzekļu daudzumu skolu pedagogiskajam un tehniskajam personālam, sākumskola un vidējā vispārējā izglītība, 2013./14. māc. g.

Avots: Eurydice.

Ziņojums "Skolu finansēšana Eiropā: publiskā finansējuma mehānismi, metodes un kritēriji" (*Financing Schools in Europe: Mechanisms, Methods and Criteria in Public Funding*) angļu valodā pieejams Eurydice mājaslapā: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_reports_en.php

Papildus informācija:

Izglītības finansējums Eiropā 2000-2012: ekonomiskās krīzes ietekme (*Funding of Education in Europe 2000-2012: The Impact of the Economic Crisis*)

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/147EN.pdf

Skolotāju un skolu vadītāju algas un piemaksas Eiropā, 2012/13 (*Teachers and School Heads Salaries and Allowances in Europe, 2012/13*)

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/salaries.pdf

Eiropas valstu izglītības budžetu apraksti 2013 (*National Sheets on Education Budgets in Europe, 2013*)

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/National_Budgets.pdf

Tiešskats: Izglītības budžeti krīzes laikā (*Focus on: Education budgets at a time of crisis: How much can make a difference?*) http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/focus-on/education_budget_crisis_en.php

Eiropas izglītības sistēmu elektroniskā enciklopēdija Eurypedia:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurypedia_en.php